

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д. изк. Свилен Стефанов за дисертационен труд „Отвъд пограничното: пространства и зони на съвременното изкуство“ на кандидата за научната степен „доктор на науките“ Галина Лардева-Минкова .

Кандидатът за научната степен „доктор на науките“ проф. д-р Галина Лардева-Минкова е представила за защита дисертационен труд на тема „Отвъд пограничното: пространства и зони на съвременното изкуство“. Трудът е обсъден на заседание на заседание на Катедра „Изящни изкуства“ на АМТИИ, проведено на 16 декември 2024 г.

Дисертационният труд съдържа 216 страници изложение, композирано в три основни раздела, като включва също и библиография и именован показалец. Като илюстративна част в него са приложени 13 каталога на Национални есенни изложби (за годините 2008 и 2013-2024). Библиографията обхваща 81 заглавия, от които двадесет и две на немски език, две на английски и две на руски. Показалецът в края на работата съдържа 200 имена, сред които присъстват имената на хуманитаристи, художествени критици, философи, художници и визуални артисти. Всичко това е коректно описано в автореферата, който напълно съответства на съдържанието на дисертационния труд.

Публикувани са шест приносни текста по темата на дисертационния труд в престижни научни издания.

Дисертационният труд е изграден по всички класически правила на научното изследване и е разделен на три основни части, съдържащи

редица подглави. Прави впечатление, че това са текстове, които интерпретират различни зони на теорията на изкуството (или неговата практика), но в конкретния случай може да се приеме, че тази многопосочност е едно от постиженията на автора. Проф. д-р Галина Лардева-Минкова залага целите на изследването по следният начин: „Дисертационният труд е съставен от текстове, които свързват три различни изкуствоведски практики, като са оформени съответно в три изследователски раздела: в първия са разположени четирите текста, които са доста различни по обем и вътрешна структурираност, но вътрешната логическа последователност допуска пряко преминаване от първия към следващите. Те поставят фокус върху теоретически проблеми на съвременното изкуство – от въпроси на класическата естетика и рецептивната теория до един конкретен опит да се направи моделен портрет на различните професионални езици в българската изкуствоведска практика от последните години“. Наистина амбициозна задача.

Първа глава „Съвременното изкуство – зони на теоретически колебания“ се занимава с ключови проблеми на съвременността като симптомите на „една нова кризисност“, както и проблемът за осмислянето на отношението между революция и еволюция в историческото изучаване на изкуството. Внимание заслужава акцентиранието върху приносът на Макс Имдал, свързан със създаването на „една цялостна археология на виждането“. За мен от подчертан интерес е частта, наречена „Роли и езици в съвременното българско изкуствознание“, която намирам за приносна.

Втора глава „В търсене на интервалите между образите: исторически и съвременни прочити“ се търсят наистина исторически и съвременни съпоставки, като се започва с осмисляне на прочутата нацистка изложба „Дегенеративно изкуство“ от 1937 година. Следва глава, посветена на Бодрияр и фотографията, логично последвана от част, озаглавена „Документално и реалистично във фотографията на Борис Михайлов“, чието творчество безспорно е едно от най-интересните явления в

съвременната постановъчна фотография. Тук тематичният избор на отделните разработки притежава своя оригинална вътрешна логика. Авторът има претенцията да осветява незасягани в българското изкуствознание досега проблеми (като главите, посветени на Макс Имдал, Жан Бодрияр, Борис Михайлов), като същевременно не губи концептуалната нишка на „разказа“ в дисертацията.

Може би леко изненадващо се прехвърляме върху въпросът за присъствието на Георги Божилов-Слона в българската художествена култура. И тази вече българска тема логично продължава в частта, посветена на живописца на Андрей Даниел „Сантименталистът конструктивист между епохите“, което е определено от автора си като „опит върху експлицитната поетика на Андрей Даниел“.Изследване, което само по себе си, дори само като избор на обект, заслужава поздравление.

Съвсем отделен проблем представлява третата част на дисертационния труд „Съвременното българско изкуство през призмата на Национални есенни изложби“. Достатъчно добре е известно, че проф. д-р Галина Лардева-Минкова е дългогодишен куратор на Националните есенни изложби в Пловдив. Това всъщност са програмните текстове, с които се осмислят тези изложби, които задават посоката на мислене на художниците и в крайна сметка водят и до относително формиране на визията на всяка от изложбите. Авторът неслучайно изтъква, че става въпрос за период от над десет години, както и, че за това време, във форума са участвали със самостоятелни изложби над сто художници и визуални артисти. Става въпрос за изложбите „Концепции за образа“ (2008), „Форсиране на избора“ (2013), „Отстранени системи“ (2014), „Ан пасан“ (2015), „Плацебо“ (2017), „Отвъд повърхността“ (2018), „Поетика на образа“ (2019), „Места до поискване“ (2020), „Прагове и белези“ (2021), „Споделено пространство“ (2022), „Функции на състоянието“ (2023), „Приземяване“ (2024).

На базата на всичко гореказано, може да се обобщи, че съществен принос на дисертационния труд е удачното съчетаване между разработване на значими теоретически въпроси, изследване на специфични изкуствоведски проблеми и конкретни наблюдения и анализи на произведения от съвременното изкуство.

Принос е теоретическото преосмисляне на мястото и ролята на естетиката като научна дисциплина и нейното отнасяне към произведенията на визуалните изкуства.

Принос представлява съчетаването на ролята на автора като изследовател – теоретик и художествен критик, куратор и преподавател, който открива и извежда образователните приоритети и проекти, като ги насочва към художествената практика.

Конкретно за представения дисертационен труд, може да се каже, че проф. Галина Лардева-Минкова е изследовател, който напълно преднамерено се е насочил към разширяване на шаблонните представи за съвременното изкуство в българския му вариант, което все пак е основна тема в нашето изкуствознание. Не е трудно да се забележи, че в отделните изкуствоведски зони – между приложната, конкретно научната и теоретичната територия, се откриват пресичания. Или по-точно пресичанията се осъществяват между отделните специализирани роли. Авторът ясно е концептирал, че в труда му съществуват общи мотиви, очертават се свързани гледни точки, открояват се единни и комплексни очаквания, принципно различни наблюдения намират сходни фрази за своето изразяване. Тъкмо идеята за търсене на плътност в погледа към пространствата на проявление на съвременното изкуство – с пресечки, преноси и вътрешни мостове, дава основание на намерението тези групи текстове да се разположат заедно. Но същностната цел на това

свързване е не уплътняването на изкуствоведската оптика, а вътрешната процесуалност на разбирането, в която отделните случаи взаимодействат или очертават взаимно своите присъствия. Защото още в общия рецептивен фон на двете изкуствоведски зони се намира още една роля на изкуствоведа – може би най-важната, тази на преподавател, който има отговорната задача да споделя и трансформира изработеното в собствения му опит разбиране в дискусия с тези, които идват след него. Всичко това е изложено в приносната самооценка на проф. д-р Галина Лардева-Минкова и като рецензент напълно се солидаризирам с него.

Освен настоящият дисертационен труд, като рецензент вземам предвид и цялата поредица от изследователски дейности на проф. д-р Галина Лардева-Минкова. Нейната научна, кураторска и преподавателска професионална биография е твърда дълга, за да я повтарям и в настоящата рецензия. Подробно съм запознат с повечето от нейните текстове и изложби и неведнъж съм ги имал предвид и в моите интерпретативни дейности.

Ето защо, в заключение, убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди научната степен “доктор на науките” на кандидата проф. д-р Галина Лардева-Минкова.

проф. д. изк. Свилен Стефанов

25. 02. 2025